

Mødet den 26. Septbr. 1907.

Fraværende: Jakob Jensen, Mousten og Müller.

1. (J. Nr. 22¹⁰—07). Indenrigsministeriets Approbation paa **Købekontrakten** med Th. Pedersen.

Til Efterretning.

2. (J. Nr. 326—07). Cirkulære fra Indenrigsministeriet af 10. d. M. om Foretagelse af Revision af Vedtægten for **bunden Næring**.

Der nedsattes et Udvalg bestaaende af Formanden, Bischoff og Filtenborg til at afgive Indstilling i Sagen.

3. (J. Nr. 165—07). Skrivelse fra Justitsministeriet af 30. Maj d. A., hvorved Byraadet anmodes om at udtale sig om, hvorvidt det ved den forestaaende Revision af Loven af 30. Marts f. A. om Kørsel med **Automobiler** kunde ønske særlige Ændringer eller Tilføjelser til Lovens Bestemmelser.

Sagen havde været tilstillet Brolægningsudvalget til Erklæring, og fra dette forelaa nu følgende Indstilling.

»I Anledning af Stiftamtets Skrivelse af 6. Juni vedrørende Loven om Automobilkørsel skal bemærkes, at Forbudet mod Kørsel paa alle Biveje samt mod Natkørsel er i den Grad hemmende for disse Befordringsmidlers Benyttelse, at der bør søges indført saadanne Ændringer i Loven, at i det mindste nogle af Landets vigtigste Biveje kan befares samt, at Natkørsel kan foregaa.

Angaaende Bivejene skal bemærkes, at saafremt Rigsdagen ikke mener at kunne give Tilladelse til Kørsel med Automobiler paa alle Bivejene, saa bør der dog virkes hen til at efterhaanden flere og flere af Bivejene kunne befares, og det anbefales, at man allerede nu frigiver Kørsel paa nogle af Landets vigtigste Biveje.

Udvalget foreslaar derfor, at § 16, Stykke 1 og 2 ændres saaledes:

»Færdsel med Motorvogne er som Regel tilladt ad alle Landeveje (Amtsveje) og nogle i Særtryk til Loven særligt betegnede Biveje, samt i København med Frederiksberg, Købstæderne og Handelspladserne.

Med vedkommende Aamtsraads Samtykke kan Justitsministeriet give saavel en almindelig som personlig Tilladelse til Kørsel med Motorvogne paa andre Biveje end de Loven tillader. Alle Biveje, der saaledes ikke maa befares med Motorvogn, forsynes med Skilt om Forbud mod Kørsel af Motorvogne«.

Vanskeligheden ved at ordne Sagen om Natkørsel ligger formentlig deri, at det ikke er paabudt alle Arter af Køretøjer, som færdes paa Landevejene om Natten, at have Lygter.

Naar en Vogn forspændt med Heste ikke har Lygter, vil Automobilføreren ikke kunne se Køretøjet, forinden det er inden for Automobilets egne Lygters Lysomraade, og da Lygter er paabudt alle andre Befordringsmidler, saasom Cykler, Motorcykler og Automobiler, synes det ogsaa rimeligt, at det for Fremtiden paalægges Befordringer, der er forspændt med Heste, ved al Kørsel efter Mørkets Frembrud at have to Lygter tændte.

Udvalget foreslaar derfor følgende Ændring i Lovens § 16, Stykke 5.

»Kørsel med Automobile i Tidsrummet fra Mørkets Frembrud indtil Solopgang er tilladt, naar der køres med langsom Fart (2 Mil i Timen).

De ifølge § 7 anordnede Lygter skulle være tændte, og det paahviler Automobilføreren at holde stille i højre Side af Vejen, saa snart et Køretøj med to Lygter er synligt, og at forblive holdende, indtil Køretøjet er passeret.

Under samme Vilkaar er det tilladt, at køre om Natten i det i samme Paragraf, Stykke 3, nævnte Tilfælde«.

Angaaende Straffebestemmelserne da frengaar det af Loven, at Automobilet skal bære al Skade, der opstaar ved Kørselen, selv om det har iagttaget alle Lovens Forskrifter.

Udvalget skønner, at Loven ved sin Affattelse undlader at kræve Agtpaagivenhed fra en Kusks Side, idet den kun fritager Automobilet, naar Kusken forsætlig eller ved grov Uagtsomhed har hidført Skaden, og foreslaar derfor § 28, Stykke 1, affattet saaledes:

»Sker der ved Sammenstød med Automobil eller derved, at vejfarende Heste bliver Sky for Automobil, eller paa anden lignende Maade i Automobilets Nærhed, Skade paa Person eller Gods, er den for Automobil ansvarlige pligtig at erstatte Skaden, naar han ikke har overholdt de i § 19 trufne Bestemmelser om Forbikørsel eller, naar han ved Natkørsel ikke har overholdt Bestemmelserne desangaaende.«

Vestesen omtalte den rivende Udvikling, der foregik med Hensyn til Automobilkørsel i Udlandet, og den Hemske, Loven derom lagde paa

saadan Kørsel her i Landet. Han gennemgik Udvalgets Indstilling til Forslag til Ændringer i Loven og udtalte, at Udvalget — selv om det ikke var blind for, at Ændringerne var ret vidtgaaende — ansaa det for heldigt, at der blev peget paa, hvorledes Bestemmelserne for Automobilkørsel kunde løsnest, saaledes at Automobilkørsel kunde udvikles her som i andre Lande.

Det vedtoges at tiltræde Udvalgets Erklæring.

4. (J. Nr. 271—07). Forespørgsel fra Aarhus Amtsraad, om Byraadet for sit Vedkommende kunde tiltræde en af Amtsraadet taget Beslutning om at forhøje den Arrestforvareren ved Arresthuset tilkommende Betaling for Fangernes Bespisning med 5 Øre pr. Dag, saaledes at denne herefter kom til at udgøre 55 Øre pr. Dag + Betaling for 1 Ø Brød, hvilken Forhøjelse efter en paa Grundlag af sidste Aars Arrestdagetal foretagen Beregning i ugunstigste Tilfælde vilde betyde en Udgiftsforøgelse for Aarhus Kommune af 167 Kr. 49 Øre for 1 Aar.

Formanden meddelte, at Budgetudvalget kunde tiltræde Amtsraadets Forslag om at forhøje Betalingen for Arrestanternes Bespisning med 5 Øre, saa meget mere som Udgiften blev fordelt paa de forskellige Købstæder.

Efter Indstilling af Budgetudvalget vedtoges det at tiltræde Amtsraadets Beslutning.

5. (J. Nr. 87—07). Fra Aarhus Grundejerforening havde Byraadet med Foreningens Anbefaling modtaget følgende Andragende fra Grundejere og Beboere i **Kaløgade og Helgenæsgade**:

»Undertegnede Grundejere og Beboere i Kalø- og Helgenæsgade indgav for længere Tid siden til Aarhus Byraad et Andragende om, at der maatte blive truffet Foranstaltninger til at

fjerne de Ulemper af Røg og Stank, som paaførtes baade os og de øvrige Beboere i Kvarteret af den til d'Hrr. M. Kjelst & Co.s Galvaniseringsanstalt hørende Skorsten. Vi henviste til § 37 i Sundhedsvedtægten, som efter vor Mening bestemt og uafviseligt paabyder, at saadanne Ulemper skal fjernes, men vi modtog intet Svar fra Byraadet og har ej heller af Referaterne kunnet se, at Sagen overhovedet har været behandlet der, hvorimod vi fra Sundhedskommissionen ganske kort fik den Besked, at der intet ved Sagen var at gøre.

Siden den Tid har Forholdene forværret sig ganske betydeligt, idet nu ogsaa A/S M. Seest har bygget en Fabriksbygning ud i selve Gadelinien til Kaløgade og derpaa anbragt en Støberiskorsten, som udsender en saadan Røg og Dunst, at det i allerhøjeste Grad generer alle de Omboende, ja til Tider er Forholdet endog saa slemt, at Varmen og Gnisterne straks vilde foraarsage Ildebrand, hvis man lukkede et Vindue op i Ejendommene paa den anden Side af Gaden.

Da det altsaa ikke er lykkedes os selv gennem en Henvendelse til Byraadet at faa de paagældende Ulemper fjernede, men disse tvært imod er bleven endnu værre siden, tillader vi os at anmode den ærede Bestyrelse for Aarhus Grundejerforening om at tage Sagen i sin Haand og hjælpe os til at faa Forholdene ordnede paa en saadan Maade, at vore Ejendomme ikke fremdeles forulempes, saa at det af den Grund bliver endnu vanskeligere for os at holde vore Lejligheder udlejede.

Vi skal iøvrigt tillade os at bemærke, at medens der paa de øvrige Ejendomme i Kvarteret hviler den Servitut, at der ikke i dem maa

drives Fabriksvirksomheder, synes en saadan Bestemmelse mærkeligt nok ikke at gælde for de to ovennævnte Ejendomme.

Vi haaber, at den ærede Bestyrelse vil tage sig af denne for os Grundejere saa betydningsfulde Sag, og ved en Henvendelse til de paagældende Autoriteter virke for, at de paaklagede Forhold ændres.«

Formanden kunde ikke se, at Byraadet var i Stand til at tage nogen Beslutning i den foreliggende Sag, før Sundhedskommissionen havde afgivet Erklæring om, hvorvidt den ansaa de omtalte Virksomheder for sundhedsfarlige eller ej, særlig da der i Sundhedsvedtægtens § 34, hvortil Grundejerforeningen henviste, intet fandtes, hvorefter Virksomhederne kunde rammes.

Mikael Johansen oplyste, at Beboerne for ca. 1 Aar siden havde henvendt sig til Sundhedskommissionen, men intet Svar faaet, og at de saa i April dette Aar havde anmodet Grundejerforeningen om Assistance. Grundejerforeningen havde ladet Forholdene undersøge af sagkyndige Mænd, og disse havde fundet, at Klagen var fuldt nd berettiget. Beboerne blev ikke alene generede af Røg, men ogsaa af Metalspaaner, der trængte ind gennem ethvert aabenstaaende Vindue og ødelagde Beboernes Møbler og Fødevarer. Efter Sundhedsvedtægtens § 37, som han oplæste, maatte man være i Stand til at faa de uheldige Forhold ændret, men Sundhedskommissionen havde afvist Klagen efter en Politirapport. Dette var saa meget mere mærkeligt, som det var konstateret, at Røgen var i høj Grad generende for Beboerne, og at den Skorsten, hvorover der mest blev klaget, kun var midlertidigt tilladt. Det forekom ham, at Sundhedskommissionen havde taget denne Sag

noget vel let, og det forundrede ham, at nævnte Kommission ikke havde svaret Klagerne. Muligvis kunde Kommissionen ikke afhjælpe de uheldige Forhold, men svare kunde den dog.

Formanden hævdede, at Byraadet ikke kunde give Sundhedskommissionen noget Paalæg om at søge Forholdene ændret og ej heller træde i Stedet for denne Kommission, før der fra den forelaa Erklæring om, at de omtalte Virksomheder var sundhedsfarlige.

Samuel sen fandt Sagen vanskelig at afgøre. Dersom de omtalte Virksomheder var sundhedsfarlige for de omboende, var de langt mere sundhedsfarlige for de Arbejdere, der var beskæftiget i dem, men hvis man skulde skride ind her, hvor Spørgsmaalet drejede sig om en særlig Arbejdsmaade, vilde man lægge disse Virksomheder Hindringer i Vejen for at konkurrere med lignende Fabrikker i Udlandet. Hvad Skorstenen i Kaløgade angik, saa maatte den gøres meget højere, hvis Forholdet skulde afhjælpes, men det savnede Sundhedskommissionen Myndighed til at forlange.

Mikael Johansen vilde ikke være med til at lægge Industrien Hindringer i Vejen, men Kommissionen kunde dog have svaret, hvis den savnede Midler til at foretage sig noget i Sagen. Iøvrigt var det sket før, at man ad Frivillighedens Vej havde faaet generende Skorstene bygget højere.

Vestesen troede ikke, at den Virksomhed, Hr. Samuel sen omtalte, medførte Sundhedsfare. Noget andet var Forholdet mellem Metalstøberiet i Kaløgade; fra dette udgik der Zinkdampe, en giftig Luftart, hvis ilde Lugt kunde være meget generende, men da denne Virksomheds Skorsten kun var midlertidig tilladt, kunde man nok uden

at lægge Industrien Hindringer i Vejen forlange, at Virksomheden blev rationelt indrettet.

Formanden gjorde gældende, at det var § 34, Grundejerne i deres første Henvendelse havde paaberaabt sig, og at det ogsaa kun var efter denne Paragraf, at Byraadet havde nogen Kompetence. Da nu Bygningskommissionen ikke fandt Anledning til at tage den midlertidige Tilladelse tilbage, medmindre Sundhedskommissionen erklærede Forholdene sundhedsfarlige, og da det lod til, at Sundhedskommissionen ikke vilde udtale sig, vilde det rigtigste maaske være at rette en Forespørgsel til Justitsministeriet.

Samuel sen antog nok, at Sundhedskommissionen vilde afgive en Erklæring.

Lottrup tvivlede ikke om, at man kunde paabyde Ejerne at forhøje deres Skorstene. I København kunde Sundhedsautoriteterne forlange Skorstenene forhøjet, naar de var til Skade for Ejendomme, saa maatte man ogsaa her være i Stand til det, naar de var sundhedsfarlige for Mennesker.

Formanden hævdede, at det var Sundhedskommissionen, der maatte forlange Skorstenen forhøjet.

Mikael Johansen havde intet imod en Forespørgsel til Justitsministeriet, men Hovedvægten maatte lægges paa, at de omtalte Virksomheder var til Gene for Beboerne og ikke saa meget paa, at de var sundhedsfarlige.

Formanden mente, at man først skulde anmode Sundhedskommissionen om at afgive en Erklæring.

Det vedtoges at sende Sagen til Sundhedskommissionen til fornyet Erklæring under Henvi-
sing til Sundhedsvedtægtens § 37.

6. (J. Nr. 285—07). Fra Havneudvalget forelaa Meddelelse om, at Ministeriet for offentlige Arbejder havde tiltraadt det af Generaldirektionen for Statsbanerne tagne Standpunkt i Spørgsmaalet om Statsbanernes Forpligtelse til at tage Del i Udgifterne ved en af Havneudvalget ønsket **Forlængelse af Sporet paa Pakhuskajen**, hvorefter samtlige Udgifter til Sporanlægget, dettes Vedligeholdelse m. m. alene maatte paahvile Havnen. Udvalget havde herefter meddelt de paagældende Lejere af Havneskurene, at det af dem ønskede Sporanlæg som Følge af denne Afgørelse ikke kunde komme til Udførelse, og indstillede til Byraadet at indgaa til Ministeriet med en Forespørgsel saalydende:

»Ved Ministeriets Skrivelse af 24. f. M., der er meddelt Aarhus Byraad ved Skrivelse fra Aarhus Stiftamt af 27. s. M., er det udtalt, at Ministeriet i Henhold til en fra Generaldirektionen for Statsbanerne indhentet Erklæring, af hvilken en Extraktafskrift medfulgte Ministeriets Skrivelse, ikke skønner, at der kan være Grund for Staten til at yde Bidrag til Dækning af Udgifterne ved den Udvidelse af Havnesporene ved Aarhus Havn, der omhandles i det af Havneudvalget derom indgivne Andragende.

Foranlediget heraf og af de i Generaldirektionens fornævnte Erklæring indeholdte Udtalelser tillader man sig at henlede Ministeriets Opmærksomhed paa, at Generaldirektionen i den nævnte Erklæring indrømmer Rigtigheden af, hvad der i Udvalgets Andragende er anført om, at Havnesporene benyttes som Rangeringsspor for Statsbanestationerne og som Aflæsningsspor for Varer, der ikke vedrører Havnen. Hvad særlig den sidste Anvendelse angaar, skønner Byraadet ikke, at det i Relation til Havnen har

nogen Betydning, at det er Afsenderne eller Modtagerne, som anmode om, at Jernbanevogne maa blive anbragte ved Havnen, og Læsning eller Losning maa foregaa der. Der foregaar paa denne Maade i hvert Fald Benyttelse af Havnesporene, der er Havnen uvedkommende, men derimod til Nytte for Statsbanerne, hvis Stationer undgaa, at deres Plads optages ved Læsning eller Losning af de paagældende Varer.

Men hvad der for Raadet er det væsentligste ved denne Sag, er Spørgsmaalet om, hvorvidt den under 30. Juni og 15. Juli 1892 mellem Statsbanedriften og Aarhus Byraad indgaaede under 27. Juli s. A. af Indenrigsministeriet approberede Overenskomst endnu bestaar, eller om den maa betragtes som ophævet. Da denne Overenskomst ganske lades ude af Betragtning og Omtale saavel i Ministeriets Skrivelse som i Generaldirektionens Erklæring, maa Byraadet vel nærmest gaa ud fra, at den fra Statens Side ikke længere anerkendes som bestaaende. Men fra Havnens Side er det umuligt at se, hvorledes Overenskomsten er ophørt at bestaa.

Ganske vist har der til Trods for Overenskomsten i de senere Aar været Uenighed om, hvem der skulde bære Omkostningerne ved Anlæg og Omlægning af Spor her ved Havnen. Men endnu i Aarene 1902—03 gik Statsbanedriften dog ind paa at betale hele Udgiften ved Anlæg af nye Spor ved den nordre Havns sydvestlige Bolværk og ved Trælastkajen. Og i 1904, da Spørgsmaalet atter rejstes, idet nemlig Sporene langs Havnepakhusets Vestside dels skulde anlægges, for at der skulde kunne brolægges paa Siderne af dem, dels skulde forlænges, forlangte Statsbanedriften dog endnu kun, at Havnen skulde betale Halvdelen af Nyanlægget (og, i Mod-

sætning til den tidligere Praxis, hele Omlægningen). Fra Byraadets Side protesteredes herimod, og Sagen forelagdes Ministeriet, der imidlertid ved Skrivelse af 21. November 1904 gav Statsbanerne Medhold, under Henvisning til, at Statsbanernes Interesse i den paagældende Foranstaltning ikke var saa betydelig, at der for Staten kunde være Grund til at yde noget større Bidrag end det af Generaldirektionen tilbødte (altsaa Halvdelen af Nyanlægget).

Nu fordrer Generaldirektionen altsaa hele Udgiften ved Anlæg af nye Havnespor afholdt af Havnens Kasse. Og denne Fordring stilles fra Statsbanernes Side, uagtet man fra Havnens Side har bragt i Forslag et meget mindre omfattende Sporanlæg end det, Statsbanerne har projekteret. Som det vil ses af hoslagte Tegning (Aarhus, Oktober 1906) i Modsætning til det ligeledes hoslagte, i Generaldirektionen udarbejdede Forslag (Juni 1907) fordrer Generaldirektionen, at de ny Spor ikke maa udmunde mod Nord i Statsbanernes Hovedspor, og at der derfor langs Hovedsporet skal anlægges et Spor, hvis Øjemed maa være at lette Hovedsporet for en Færdsel, der ellers naturlig vilde høre hjemme paa dette Spor. Men skønt det saaledes er en Fordring fra Statsbanernes Side, der fordyrer det hele Anlæg, vil Statsbanerne ikke udrede nogensomhelst Del af Udgifterne. Havneudvalget kan fremdeles ikke gaa med til en saadan Ordning, og man har derfor meddelt Lejerne, at det ikke er lykkedes ved Forhandling med Statsbanerne at komme til en for Havnen antagelig Overenskomst angaaende det ommeldte Sporanlæg.

Men Byraadet tillader sig i Henhold til det anførte at anmode om Ministeriets Afgørelse af,

hvorvidt den fornævnte Overenskomst af 30. Juni og 15. Juli 1892 endnu bestaar, og — i bekræftende Fald — hvorledes den vilde være at bringe til Anvendelse. Spørgsmaalet har for Havnen en meget vidtrækkende Betydning. Ved Overslag over det ny Havneanlæg Syd for Byen er der til Anlæg af 51500 Fod Spor beregnet et Beløb af 64375 Kroner, idet man er gaaet ud fra, at Overenskomsten var gældende, og at alt-saa alle Spormaterialier leveredes af Statsbanerne. Dette Overslag er approberet af Ministeriet under 18. Februar 1905. Men hvis Overenskomsten af 1892 ikke mere kan gøres gældende fra Hav-nens Side, vil der paa denne Post blive en Mer-udgift af 6—700000 Kr., og Overslaget vil alt-saa derved ganske forrykkes.

Hvad angaar den nærmere Forstaaelse af Overenskomsten, skal man tillade sig at bemærke, at der ikke i Overenskomsten ses at være gjort nogen Sondring mellem forskellige Arter af Havnespor, eftersom disse kunne anses at have mere eller mindre Interesse for Statsbanerne. Man skønner heller ikke, at nogen saadan Sondring med Rette lader sig opstille, og det saa meget mindre, som Statsbanerne under den nuværende Ordning oppebære den hele Indtægt af Havnebanerne; Statsbanernes Interesse synes da at maatte være den samme for alle Havne-sporenes Vedkommende.

Byraadet tillader sig under Henvisning til det anførte ærbødigst at imødesee Ministeriets Afgørelse i denne for Havnen saa betydningsfulde Sag.«

Formanden mindede om, at Ministeriet hidtil havde erklæret sig enig med Statsbanerne, som forlangte, at Havnekassen skulde afholde Ud-gifterne, hvad Havneudvalget fandt i Strid med

en tidligere Overenskomst. Udvalget ønskede nu at indgaa til Ministeriet med en ny Henvendelse, eftersom Spørgsmaalets Afgørelse vilde faa stor Indflydelse paa, hvem der skulde betale Sporanlægene ved den nye Havn.

Vestesen spurgte, om det forholdt sig rigtig, at Sporanlægget ved den nye Havn vilde koste 700000 Kr.

Filtenborg bekræftede Hr. Vestesens Forespørgsel. Han henstillede, da Forhandlingerne med Statsbanerne mulig vilde trække i Langdrag, og da der var Trang til snarest at faa Sporet lagt, at man anlagde Sporet med Forbehold om at faa Udgiften refunderet.

Lottrup kunde slutte sig til Hr. Filtenborgs Henstilling under Forudsætning af, at Lejerne afholdt Udgiften ved Spørlægningen.

Formanden antog ikke, det vilde vare længe, inden der indløb Svar fra Ministeriet, og meddelte, at Udvalget havde betydet Lejerne, at det ikke foreløbig kunde skaffe Sporene til Veje.

Filtenborg vilde anse en personlig Henvendelse til Ministeriet for mest formaalstjenlig.

Indstillingen vedtoges.

7. (J. Nr. 21²—07). Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse om Fastsættelse af **Bygge-
linien** for den nordre Side af Sønder Allé mellem Frederiksgade og Søndergade.

Indstillingen vedtoges.

8. (J. Nr. 341—07). Indstilling fra Belysningsvæsenet om Bevilling af 70000 Kr. til Anskaffelse af en **Turbodynamo** til Elektricitetsværket i Henhold til følgende Redegørelse fra Værkets Bestyrer:

»Da Tilslutningen til Elektricitetsværket hidtil aarlig er stegen med 25 pCt. og for sidste Aars Vedkommende med 33 pCt., vil det nu-

værende Maskinanlæg, med fuld Reserve, i indeværende Aar naa til sit Maksimum af sin Ydeevne, hvilket er 410 KW for en 600 HK Dampmaskine, hvortil kommer Akkumulatorbatteriet med 225 KW, ialt 635 KW, men Batteriets Kapacitet er kun for et Tidsrum af 3 Timer.

Den største maksimale Belastning i Aaret 1906—07 var 598 KW eller 29,6 pCt. af det installerede Tal, regnes der med blot 20 pCt. Tilvækst i det installerede Tal for Aaret 1907—08, og at 25 pCt. heraf benyttes samtidig, saa vil den maksimale Belastning i Aaret 1907—08 blive 680 KW og i Aaret 1908—09 = ca. 790 KW.

Det vil derfor blive nødvendigt at faa anskaffet en ny Kraftmaskine paa 600 HK.

Hertil tillader jeg mig at foreslaa en Damp-turbine, da denne, selv om Dampforbruget er noget større end ved en tilsvarende Stempelmaskine, dog bliver den billigste og den fordelagtigste, da Turbinen kan faa Plads i den nuværende Maskinhal uden Udvidelse af Bygningerne, hvorimod en Stempelmaskine fordrer en betydelig Udvidelse af disse.

Forholdet i Anskaffelsessummen bliver om trent følgende:

1 Stempelmaskine med Fundament	ca. Kr. 115000
Udvidelse af Bygningerne.....	» » 20000
	ca. Kr. 135000
1 Turbodynamo	» » 70000
	Difference ca. Kr. 65000

Sammenligning:	Stempel-	Turbo-
	maskine.	dynamo.
Større Anlægssum Kr. 65000		
til 7 pCt. p. A.....	Kr. 4550	
At overføre	Kr. 4550	

Større Dampforbrug ved en

Produktion af 14000000

KWT

Kr. 5260

1 Mand mere til Betjening

af Stempelmaskinen ... » 1400

Større Olieforbrug » 500

Større Udgift til Reparation

og Vedligeholdelse » 300

 Kr. 6750 Kr. 5260

Jeg tillader mig derfor at henstille til det ærede Udvalg, at der foreslaaes bevilget ca. Kr. 70000 til Anskaffelse af en 600 HK Turbodynamo, saaledes at den kan udbydes til Licitation i førstkommende Oktober Maaned.

Henvises til Budgetudvalget.

9. (J. Nr. 347—07). Instilling fra Belysningsvæsenet om Bevilling af 300000 Kr. til Opførelse af en ny **Gasbeholder** til 1000000 Kubikfod i Henhold til følgende Redegørelse fra Gasværkets Bestyrer:

»Den af mig tidligere bebudede Udvidelse af Gasværkets Beholderrum er nu forestaaende, og jeg maa indstændig fastholde Nødvendigheden af, at denne bliver sat i Arbejde i indeværende Aar, for at dotte store Arbejde, der vil medtage 10 à 12 Maaneder, kan naa at blive tilendebragt inden næste Vintersæsons Begyndelse, d. 1ste Oktober 1908.

Som Forholdene nu ere, faar Gassen ikke Tid til i den store Forbrugstid at blive lagret eller snarere til at blive tilstrækkelig afkølet; den maa sendes i Byen med + 16 à 17 Gr. Temperatur; en yderligere Afkøling kan den ikke faa i Sommermaanederne, og ved den store Nedgang i Temperaturen, som der særligt i Aar med den regnfulde Sommer gennem Jorden bibringes Gassen, bliver Naphtalinen, der inde-

holdes i Gassen, udskilt og lægger sig i Ledningerne, især i de Kvarterer, der have et stort Forbrug.

Normen for et Gasværks Beholderrum er 75 pCt. af det største Døgnforbrug, for større Byer endog større; særlig i England, hvor Beholderne ere saa store, at de kan optage Søndagsforbruget, fordi der ikke arbejdes fra Kl. 6 Søndag Morgen til Kl. 6 Aften.

Efter Uddrag af en statistisk Sammenstilling af Gasværker i Tyskland med flere andre Lande, viser det sig, at Byer som Berlin, Hamburg, Kbhvn. have Beholderrum, der svarer til mellem 99 og 74 pCt. af det største Døgnforbrug, og Byer som Harburg, Remscheid, Hejdelberg, paa Størrelse i Indbyggerantal som Aarhus, have mellem 59 og 53 pCt., medens Aarhus kun har 37,7 pCt. disponible.

For de sidstnævnte Byers Vedkommende kan det maaske siges, at de ligesom Aarhus betænke sig saalænge som muligt, inden de bestemme sig for en saa stor Udgift, som ikke direkte giver nogen Indtægt for Gasværket; men Aarhus staar jo ogsaa betydelig lavere end disse i pCt. Indhold.

Størrelsen af den Beholder, jeg foreslaar, er 1 Million Kubikfods Rumfang.

Det vil være uklogt at tage den mindre, da det saa ikke vil vare ret længe, inden der atter maa tænkes paa en ny Beholder, og da er Pladsen paa Gasværket optaget.

Vedlagt følger en Skitse af Værket med Pladsen, hvor Beholderen skal ligge — afmærket i rødt, saant Betingelser.

Den Kapital, der vil medgaa til dette Arbejde, vil andrage 280000 Kr. à 300000 Kr.«

Vestesen gennemgik og anbefalede Udvalgets Indstilling angaaende Anskaffelse af en Turbodynamo til Elektricitetsværket og en ny Gasbeholder til Gasværket. Han pointerede, at der paa Elektricitetsværket altid burde være en Reserve-maskine, og at man med den foreslaaede Gasbeholder vilde have tilstrækkelig Beholdervolumen, indtil Byen fik over 70000 Indbyggere.

I denne Forbindelse ønskede han at gøre opmærksom paa, at Anvendelsen af den ny Beholder forhaabentlig vilde gøre det muligt at udskyde Anskaffelsen af nye Retorter til 1910, men saa kunde man heller ikke vente længere, og i Aarene 1909 og 1910 vilde man endvidere blive nødt til at udvide Rensehuset og anlægge en Materialbygning, saa den samlede Udgift i disse Aar vilde blive ca. 200000 Kr.

Nørgaard glædede sig over, at Gasværket gik saa godt, som Tilfældet var, og ansaa det ogsaa for rigtigt at udvide, naar Kravene kom, men da det vilde blive meget dyrt at skaffe Pengene nu, vilde han anse det for rigtigst, at Budgetudvalget, der skulde skaffe Pengene til Veje, søgte Forhandling med Belysningsudvalget for at faa Anskaffelserne skudt nogen Tid ud.

Lottrup oplyste, at Betalingen først skulde falde i Efteraaret 1909.

Henvises til Budgetudvalget.

10. (J. Nr. 170—07). Fra det i Mødet den 6. Juni nedsatte Udvalg angaaende en **kommunal Statistik** forelaa følgende Indstilling:

»Efter Byraadets Vedtagelse tillader det til Tilvejebringelse af Forslag til kommunal Statistik nedsatte Udvalg sig at fremsætte følgende Ændringer af de nugældende Skemaer, der aarlig

udfyldes paa Kommunens Foranstaltning af Byens Husejere.

Det formenes, at den hidtilværende Rubrik angaaende Ordenskorps og Brandvæsen kan udgaa.

De andre Rubrikker foreslaaes omredigerede som anført, og af nye indsættes en angaaende Arbejdsgivernes Navne og Bopæl samt en over den af Beboerne betalte Husleje, disse tvende have særlig Interesse for Ligningskommissionen. — Endvidere er af nyt anbragt et Skema over Huslejlighedernes Størrelse samt Antal ledige Lejligheder og deres Værdi, hvorom Andragende foreligger fra Grundejerforeningen.

Ligeledes har Ligningskommissionen ønsket Fortegnelse over Aktieselskaber, erhvervsdrivende Selskaber samt Forretninger, der drives her i Byen af Udenbysboende, derom er udarbejdet et Tillægsskema paa 4de Side.

Idet man anbefaler dette Skema til Byraadets Vedtagelse, skal bemærkes, at medens de gamle Skemaer hidtil kun ere anvendte til en løselig Folketælling, Valglister og Uddrag for Ligningskommission og Skolevæsen og derefter henlagte, tillader Udvalget sig at foreslaa, at Listerne fremtidig bearbejdes statistisk, saaledes at der aarlig kan udsendes trykte Opgjørelser over:

Befolkningens Antal og dennes Fordeling efter Køn, Alder og ægteskabelig Stilling, i Gader, Sogne og Valgkredse (Vælgernes Antal) samt efter Erhverv.

Oplysninger om Indvandring i det forløbne Aar.

Ejendommenes Antal og disses Fordeling efter Etager, efter Lejlighedernes Antal og Stør-

relse samt efter Beliggenhed (Forhus, Sidehus, Baghus).

Endvidere Oplysning om:

Antal Lejligheder, der have staaet ledige paa Grund af Mangel paa Lejere, og deres Værdi

Den gennemsnitlige Aarsleje for de forskellige Arter af Lejligheder etc. etc.

Merudgiften til denne Bearbejdning af Skemaerne anslaaes til 1000 à 1200 Kr. aarlig foruden Trykning, og foreslaaes denne udført enten fra Skattekontoret eller ved Samarbejde med dette.

Hertil kommer, at det sikkert vil være af stor Interesse og Fordel for Kommunen og Befolkningen at erholde en kommunal Statistik paa flere andre Omraader og særlig en statistisk Bearbejdelse af det store Materiale, som de kommunale Institutioner aarlig opsamle ved deres Virksomheder, og burde disse derfor ogsaa optages blandt de statistiske Oplysninger om Aarhus Kjøbstad, hvilket næppe vil forøge Udgiften i væsentlig Grad.

Indstilling herom, hvis ønskes, kan Udvalget kun fremkomme med ved Samarbejde med en særlig uddannet Mand i Statistik«.

Filtenborg oplyste, at Udvalget havde udarbejdet Ændringer til de nugældende Skemaer efter Samraad med Ligningskommissionen, Skattekontoret og Grundejerforeningen. Udvalget anbefalede, at de nye Skemaer blev benyttet i Fremtiden, og at Materialet blev bearbejdet statistisk af Skattekontoret. Udvalget var endvidere stemt for yderligere Forsøg med at skaffe og bearbejde Byens statistiske Materiale, men da der dertil forredes videnskabelig Assistance, vilde Udvalget

ikke gaa videre end foreslaaet, før det havde hørt Byraadets Stilling til Sagen.

Nørgaard anbefalede Indstillingen, men tilraadede Udvalget, at det, inden det gik videre, konfererede med Direktøren for Statistisk Bureau, fra hvem der utvivlsomt kunde paaregnes al mulig Imødekommenhed.

Filtenborg vilde gerne indlede Forhandling med Statistisk Bureau, men ønskede det første Punkt af Forslaget vedtaget i nærværende Møde.

Formanden fandt det rigtigst, at Sagen blev underkastet en 2. Behandling.

Filtenborg saa helst Skemaernes Form vedtaget straks, da de snarest skulde trykkes af Hensyn til Ligningskommissionen.

Udkastet til Skemaerne godkendtes, medens Spørgsmaalet om deres Bearbejdelse i statistisk Henseende overgaar til 2. Behandling.

11. (J. Nr. 340—07). Andragende fra Bestyrelserne for **de fattiges Kasser** om Bevilling af indtil 300 Kr. til Deltagelse i et Delegeretmøde i Odense.

Bevilgedes.

12. (J. Nr. 14²—07). Indstillig fra Markudvalget om, at den til Vognmand J. Andersen udlejede **Jordlod** Nr. 43 i Møllevangen paa Grund af dennes Bortrejse fra Byen udlejes til Gartnerne J. Chr. Jensen og Jens C. Andersen i Forening.

Indstillingen vedtoges.

13. (J. Nr. 338—07). Fra Amtet var modtaget til Erklæring et Andragende fra Sagfører Glasius om kongelig Stadfæstelse paa en Fundats fra **Frk. Kirstine Abelone Sechers Legat**. Legatudvalget indstillede, at Fundatsen, der er affattet i Overensstemmelse med det af Byraadet i sin Tid vedtagne Udkast, godkendes.

Det vedtoges at udtale, at Byraadet ikke havde noget mod Fundatsen at erindre.

14. (J. Nr. 3^s—07). Indstilling fra Vandværksudvalget om **Efterbevilling** af Overskridelser i Regnskabet for 1906—07.

Samuel sen vilde, af Hensyn til at det tit blev gjort gældende, at Vandværket intet Overskud gav, gøre opmærksom paa, at Overskuddet var 32000 Kr., altsaa 15000 Kr. mere end budgetteret.

Gaar til 2. Behandling.

15. (J. Nr. 23⁴—07). Vandværkets Driftsberetning for 1906—07.

Samuel sen meddelte, at det vilde blive nødvendigt at anlægge en ny Vandbeholder, da de højtliggende Dele af Frederiksbjerg intet Vand kunde faa, naar Maskinerne stod stille, og at der maatte foretages nye Boringer, ligesom Vandleddingen ogsaa maatte forlænges.

Til Efterretning.

16. (J. Nr. 342—07). Fra Belysningsvæsenet var modtaget følgende Redegørelse fra Gasværkets Bestyrer angaaende Salget af Kokes fra Værket:

»Foranlediget af en af Kulhandlerforeningen i flere Dagblade fremkommen Forespørgsel om Dispositionerne ved Kokessalget paa Aarhus Gasværk skal jeg tillade mig at oplyse følgende:

Beholdningen af Kokes

var den $\frac{1}{4}$ 07 300 Tdr.

Produktionen fra $\frac{1}{4}$ —

$\frac{1}{9}$ 07 48000 —

48300 Tdr.

Heraf er medgaaet til

Brændsel i Gasvær-

kets Kedler 4000 Tdr.

Overført 4000 Tdr. 48300 Tdr

At overføre 4000 Tdr. 48300 Tdr.	
Til Fremstilling af Vand-	
gas	4500 —
Til Dampkedlerne i Elek-	
tricitetsværket	10800 —
	19300 Tdr.

Beholdning den $\frac{1}{9}$ 07	
(Smuld)	1000 —
	20300 —

Rest til Salg	28000 Tdr.
-------------------------	------------------

Salget er fordelt saaledes:

Private	14582 Tdr.	52,08 %
Forhandlere	11118 —	39,71 %
Udenbys	2300 —	8,21 %
	28000 Tdr.	

Efter den 1ste April med Beholdning 300 Tdr. steg denne til:

1ste Maj	1600 Tdr.
1ste Juni	2800 —
1ste Juli	5700 —
1ste August	6000 —

hvorefter denne til 1ste Septbr. var dalet til 1000 Tdr. (Smuld).

Smuldet benyttes i Elektricitetsværket.*

Vestesen oplyste, at de 52 pCt. af Gasværkets Kokesproduktion var solgt til private, de 40 pCt. til indenbyes Kulhandlere og kun 8 pCt. til udenbyes Kulhandlere, og at man paa Værket havde fundet paa at anvende det Smul, der hidtil var blevet solgt for 50 Øre pr. Tønde, saaledes, at det nu havde en Værdi af 1 Kr. pr. Tønde.

Mikael Johansen henstillede, at Værket fremtidig ikke solgte Kokes til udenbyes Forhandlere.

Simonsen fandt det urigtigt, at Værket solgte Kokes til Forhandlere og større Aftagere 20 Øre billigere end til de smaa Forbrugere. Alle Forbrugere, store som smaa, burde stilles lige, da den fattige Mand maatte staa Byen lige saa nær og have samme Ret som Kulhandlerne. Han troede heller ikke, at Kulhandlerne derved vilde lide nogen Skade, da disses største Fordel sikkert laa i, at de solgte Kul og Kokes paa Kredit. Maaske vilde det ikke straks faa stor Betydning, at alle kunde faa Kokes til samme Pris, eftersom mange Smaafolk nu købte paa Kredit, men med Tiden vilde Folk vænnes til at lægge Penge til Side til Kulforbruget, og saa vilde den mindre Pris faa Betydning. Kulhandlerne vilde muligvis forsøge at boykotte Værket, men et saadant Forsøg vilde snart mislykkes, da Folk hurtigt vilde indse, at det var fordelagtigt at købe Gasværkets Kokes.

Mikael Johansen hævdede, at 20 Øre pr. Td. var det mindste, Kulhandlerne kunde have. Man skulde ikke skade de næringsdrivende, og det vilde Værket gøre, hvis det overtog hele Kokeshandelen.

Vestesen pointerede, at de private havde Forkøbsret til Gasværkets Kokes, men de aftog ikke Kokes i tilstrækkelig Mængde, og derfor var der ikke andet at gøre, naar Værket laa inde med store Beholdninger, der i høj Grad var udsatte for Svind, end at lade Forhandlerne komme til, men naar Værkets Ydeevne ikke slog til, kunde Forhandlerne slet ikke købe Kokes. Det, det kneb mest med for Smaafolk, var vel, at Salget foregik mod Kontant, og saa maaske, at deres Ovne ikke var indrettet til at brænde ren Kokes. Kulhandlerne kunde maaske præparere Kokes ved

Blanding med Kul og derved gøre dem lettere afsættelig, men det kunde Værket ikke indlade sig paa. At Værkets Pris for Kokes maatte betegnes som meget billig fremgik ved Sammenligning med Prisen for københavnske og engelske Gasværkskokes.

Lottrup gjorde gældende, at Værket først og fremmest solgte til private; men der var Tider, hvor man havde ligget med 10000 Tdr. og derover, og saa var man nødt til at sælge til Forhandlere. Københavns Gasværk solgte iøvrigt ligeledes Kokes til Forhandlere.

Samuel sen ansaa det for ønskeligt, om man kunde tilbyde de private Kokes til samme Pris, Forhandlerne fik dem for, men det lod sig vanskeligt sætte i Værk. Til Tider havde Gasværket ligget inde med langt flere Kokes, end det egentlig havde Plads til, og saa var man bleven nødt til at give Forhandlerne Rabat for at komme af med Kokesene; men det maatte bemærkes, at Kulhandlerne til Gengæld for Rabatten maatte indgaa paa ikke at tage mere for Gasværkets Kokes end Gasværkets Dagspris. Rabatten maatte derfor nærmest opfattes som Ækvivalent for Kulhandlernes Kreditrisiko. Hvis Værket ikke vilde indlade sig paa at give Kredit, kunde det sikkert ikke blive af med sine Kokes uden ved at give Forhandlerne Rabat. Iøvrigt kunde de smaa Forbrugere opnaa Rabatten ved at slaa sig sammen om at købe et større Parti; ved Køb af 50 Td. indrømmede Værket 10 pCt. Rabat.

Simonsen forstod ikke den Modvilje, der var til Stede, mod at give de smaa og store Forbrugere samme Rettigheder og kunde godt begribe, at de private ikke købte Kokes paa Gas-

værket, naar de ingen Fordel havde deraf. Forbrugerne burde stilles lige; der var aldeles ingen Grund til at begunstige de handlende og de store Forbrugere, tværtimod trængte de smaa Forbrugere til at faa Kokes til den mindst mulige Pris. Den Kontrol, som Værket kunde øve med Forhandlerne Salgspriser, betød ikke meget, naar Forhandlerne blandede Gasværkskokesene med Kul.

Nørgaard kunde ikke se rettere, end at det vilde komme til at gaa ud over den fattigste Befolkning, hvis Værket ikke indrømmede Kulhandlerne nogen Rabat, idet disse saa blev nødt til at føre højere Priser, som de fattigste Forbrugere af Hensyn til Kreditspørgsmaalet maatte indgaa paa.

Sabroe betonedede, at de, der købte i meget smaa Partier, Enker, alderdomsunderstøttede og fattigunderstøttede, led mest under de nuværende Forhold. Naar Byen producerede Nødvendighedsartikler, maatte den sørge for, at disse kunde sælges saa billigt som muligt.

Simonsen fastholdt sin Henstilling om at føre samme Pris for Kokes til store og smaa Forbrugere. Det var en Misforstaaelse, at det var de fattigste, der benyttede Krediten. Kommunen maatte hævde det Princip, at de smaa Forbrugere havde samme Ret som de store.

Filtenborg havde faaet den Opfattelse, at det var vanskeligt for Værket at blive af med de Kokes, det producerede, og at det derfor vilde besværliggøre Værkets Dispositioner, hvis man viste Kulhandlerne bort. Den nuværende Ordning maatte anses for meget god og gik ingen for nær.

Samuelson saa ingen anden Udvej end at give Kulhandlerne Rabat, da de private ikke købte i tilstrækkelig Mængde. Hvis Kulhandlerne havde

frie Hænder og kunde forlange ublu Priser, var Sagen ganske anderledes.

Simonsen slog fast, at Grunden til, at Værket ikke kunde komme af med sine Kokes, laa i, at Prisen var for høj. Hvis den blev sat 20 Øre ned, skulde Kokesene nok gaa.

Toges til Efterretning.

